

Картофите – важна храна за хората

Автор(и): проф. д-р Стойка Машева, ИЗК "Марица" Пловдив

Дата: 05.04.2020 Брой: 4/2020

Проблеми при производството им

Картофите са една от най-разпространените земеделски култури. По обем на производството заемат четвърто място в света (след ориза, пшеницата и царевицата). Това донякъде се дължи и на значителното съдържание на вода в клубените. Отличават се с висока биологична стойност. По количество на хранителните вещества, които се получават от единица площ, са на едно от първите места сред културните растения. В клубените им се съдържат скорбяла, белтъчини, витамини и минерални соли. Картофените въглехидрати са едни от главните източници на мускулна енергия за човека, а минералните соли съдържат калций, желязо, йод, сяра и др. В картофените белтъци има аминокиселини, които се усвояват от човешкия организъм по-лесно и по-пълно в сравнение с белтъчините от месото. Произхождат от южноамериканските Анди. В момента картофи се отглеждат в 160 страни по света. Разпространени са 1500–2000 различни сортове, които варират по цвят, размер и съдържание на хранителни вещества.

Широкото приложение на картофите като храна, фураж и суровина за промишлеността обуславя важното им стопанско значение. В 100 г печени с кожицата картофи има 97 калории, 0 мазнини, 21 г въглехидрати, почти 3 г протеини, витамин С – 37% от референтния дневен прием, витамин В₆ – 31% от същия, както и натрий, калий и манган. Профилът на хранителните вещества на картофите може да варира в зависимост от вида. Те са добър източник на антиоксиданти, включително специфични видове като флавоноиди, каротеноиди и фенолни киселини, които намаляват риска от хронични заболявания. Картофите са добър източник на устойчиво нишесте, а тези, които са сварени и след това охладени, съдържат най-големи количества от него. То е полезно за здравето, особено по отношение на контрола на кръвната захар и чувствителността към инсулин. Устойчивото нишесте е свързано с няколко други предимства, включително намаляване на приема на храна, увеличаване усвояването на хранителни вещества и подобряване на храносмилателното здраве.

Картофите съдържат гликоалкалоиди, които могат да бъдат токсични, ако се консумират в големи количества. Съхраняването на клубените при по-ниски температури и далеч от слънчевата светлина може да задържи нивото на гликоалкалоидите ниско. Когато се ползват умерено и се приготвят по здравословен начин, картофите може да бъдат хранителна добавка към диетата на човека.

Картофите са основен хранителен продукт в много региони по света. Днес те са една от най-широко отглежданите култури и се използват в много направления, включително за производство на алкохол, фуражи за животни, дехидратирани хранителни продукти (картофено пюре), замразени хранителни продукти (замразени пържени картофи). Лидери в производството на картофи са Китай и Индия.

По данни на ФАО общото световно производство на картофи през последната регистрирана 2017 година е 388 190 674 т, като 25,6% от световната доставка идва от Китай, а първите 5 страни производителки формират заедно 56,6% от това производство.

Търсенето на картофи в Китай непрекъснато се увеличава, тъй като това производство е по-доходоносно на декар от други основни култури, като зърнени храни, боб и памук. Само 10–15% от общото производство се използва за преработени картофени продукти като чипс и замразени пържени картофи. Земеделските производители там са изправени пред сериозни проблеми, включително липса на координация между производителите и недостиг на висококачествени семена, чисти от вируси. Потреблението на картофи на глава от населението е нараснало до 25,53 килограма годишно в Индия, спрямо 12 килограма през 1990 г. Индия разчита главно на малки, семейни стопанства в западния район на страната, за да отглежда картофите си.

Картофите са основен елемент в украинската диета от началото на XX век. Днес консумацията на глава от населението е 131,26 килограма годишно и е една от най-високите в света.

Нидерландия има най-високите добиви от картофи. Тя е и производител номер 1 в света на висококачествени семена от тях. Тази страна беше и най-големият европейски износител на картофи доскоро.

У нас производството на картофи през последните 10 години е намаляло 4 пъти, а площите, заети с тази култура – 3 пъти. По данни на Агrostатистиката през 2018 г. картофи са отглеждани на 140 960 дка. При среден добив 1856 кг/дка е произведена 261 594 т продукция. Тя е с 15% повече в сравнение с 2017 г. Внесените през същата година картофи са с 16% по-малко от 2017 г., а количеството изнесени са с 3,3 хиляди тона повече. Вносът е предимно с произход Германия. Причината е по-ниската производствена цена на продукцията там. Разликата в себестойността се обуславя от много фактори – климатични особености, напояване, структура на стопанствата, качество на посадъчния материал и сортова структура, ниски добиви и други.

Причините за това са няколко – несъответствие между биологичните изисквания на културата и почвено-климатичните условия в преобладаващата част от площите, неспазване на основни елементи в технологията на отглеждане, използване на нискокачествен посадъчен материал и не на последно място – висок инфекциозен фон от вируси в страната. Поради разпокъсаността и труднодостъпните терени ограничено може да се използва съвременна техника за обработка, засаждане и прибиране. В резултат степента на механизация при това производство е по-ниска. Средногодишните добиви са около 1–1,8 т/дка и поставят страната ни на 107-о място по производителност в света.

Преобладава мнението, че разликата в себестойността на българските и произведените в Германия картофи се дължи на различните субсидии, които получават производителите. Има наистина принципни различия в определянето на субсидиите в двете страни, но едва ли това е основната причина. Например само 7–10% от посадъчния материал в България е вносен. Сортовата структура е много разнородна, което не позволява заготовка на по-големи еднородни партии за преработка, за вътрешния пазар и съответно за износ. Въпреки отварянето на специализирани кредитни линии за картофопроизводителите, лихвите по тях са все още високи. Това също допринася за неконкурентоспособността на родната продукция.